

Oversigt

over

Dansk geologisk Forenings Møder og Ekskursioner fra Maj 1919 til December 1920.

16. Maj 1919. Ekskursion til Slangerup- og Frederikssunds- egnen.

Deltagerne afrejste fra Kbhvns. Slangerup-Banegaard Kl. 8³⁰; efter Ankomsten til Slangerup Kl. 10 spadserede man over Gørløse, hvor Hr. J. T. LUNDBYE demonstrerede nogle Oldtids-Vadesteder, til Skævinge (Frokost) og derfra over Grimstrup Aas, der ligesom dens Fortsættelse mod SØ. (Strø Bjerge) snart er bleven opfattet som en Aas, snart som en Randmoræne, til Køkkenmøddingen ved Havelse Mølle, og derfra videre gennem det af Tapes havet udformede Landskab til Køkkenmøddingen ved Bilit. Hr. V. NORDMANN demonstrerede saavel Køkkenmøddingerne som Saltvandsalluviet. Hjem fra Frederikssund Kl. 9⁰⁷.

13.—17. Juli 1919. Ekskursion til Bornholm.

Ekskursionen begyndte med Ankomst til Rønne den 13. Juli Kl. 3 Em. Efter et kort Ophold paa Hotellet spadseredes under Ledelse af Hr. V. MILTHERS til Teglværksgravene i Lag af mellemste Lias Sydøst for Rønne (se Bornholms Geologi: D. G. U. 5. R. Nr. 1. S. 60), hvor der saas skraatstillede, limniske Lag og Kullag, hvilende paa marine Lag. Herfra til Granitbruddene ved Klippegaard og Tornegaard og til det store Kaolinbrud umiddelbart neden for, hvor der saas baade almindelig Kaolin og kaoliniserede Pegmatit- og Diabasgange. Over Nebbeøde med sin stejle Klint i Liaslag af Ler og Sand med Lerjærnsten gik man til Rønne, hvor der overnattedes.

14. Juli. Med Tog 7³⁰ til Røbedale, hvor denne senglaciale Erosionsdal med sine Profiler i Rhät-Lias Grus besaas, og man spadserede under Ledelse af Hr. J. P. J. RAVN over den bag Dalen liggende Israndslinje (l. c. Side 51, 79 og 86) til Onsbæk (stærkt hældende Liaslag med Kul; l. c. S. 60), Stampen (lodretstaaende Lag af Rhät-Lias og Grønsand med Fosforit), og langs Kysten (Bavn-

odde Grønsand) til Arnager (Arnagerkalk over nedre Grønsand) og Madsgrav, hvor man saa Brydningen af Fosforiten imellem nedre Grønsand og de underliggende Sandlag (l. c. Side 63—69).

Herfra gik man til Nilars, hvor man under Hr. Pastor KRAGS velvillige Vejledning besaa Rundkirken. Med Tog ca. Kl. 1 til Nexø, Ankomst Kl. 2⁵⁰. Efter et ganske kort Ophold gik Turen til Vogns til Paradisbakkerne (l. c. S. 104) med Spadseretur over disse ejendommelige Granitbakker med deres Sprækkedale, og fra Granitbruddet ved Paradisgaarden atter til Vogns over Aarsdale og Frænnemark (Aarsdale Grus og Strandgrus med Kulturlevninger), langs Kysten forbi Frederiks Stenbrud (l. c. S. 104) til Nexø, hvor der overnattedes.

15. Juli. Med Tog 7³⁰ til Ugleenge, hvorfra til Fods til Limensgade og langs Læsaa til Vejrmøllegaard og herfra over Sandstensbruddene ved Aaker Fattiggaard (l. c. S. 107) til Aakirkeby. Efter et Frokostophold med Tog 1⁵⁰ til Aaløse, hvorfra der spadseredes igennem Almindingen (Randmoræner, l. c. S. 83—84) over Kristianshøj, Rytterknægten (Kongemindet med Udsigt over hele Bornholm) og Ekkodalen til Almindingen St. Herfra med Tog 6⁴⁵ til Rønne, hvor der overnattedes.

16. Juli. Med Tog 8³⁰ til Rø. Til Fods langs Kysten over Stammerhalde, Kaasen og Tejn (Strandklipper med Diabasgange, Strandvolde og Terrasser, sen-glacial, marin Grænse l. c. S. 103) til Allinge. Efter Frokostophold over Hammershus og Hammeren (l. c. S. 102—103) til Sandvig, hvorfra med Tog 8⁴⁰ til Rønne, hvor man straks gik ombord paa Damperen. Ankomst til Kbhvn. den 17. Juli ca. Kl. 1.

Mødet den 13. Oktober 1919.

Hr. K. Brünnich Nielsen indledede en Diskussion om Inddelingen af Danien'et og benyttede som Indledning den foran i dette Hefte som Nr. 19 trykte Artikel. Da den paafølgende Diskussion mellem d'Hrr. VICTOR MADSEN, J. P. J. RAVN, A. ROSENKRANTZ og Indlederen væsentligst kom til at dreje sig om Resultater og Synsmaader, som Indlederen tidligere har publiceret, men senere opgivet, skal Diskussionen — der saaledes nu har mindre Interesse — ikke refereres.

19. Oktober 1919. Ekskursion til Skjensved, Lellinge og Herfølge.

Efter Ankomsten til Lille Skjensved Kl. 9¹⁵ gik man under Ledelse af Hr. V. NORDMANN til to Ø. for Stationen liggende Smaagrave i Bryozokalk tilhørende Yngre Danien. Faunaen omfatter bl. a. saa karakteristiske Former som *Terebratula lens* og *Crania tuberculata var. transversa*; enkelte Dvergformer af *Crania tuber-*

culata er ogsaa fundne i Kalken. Faunistisk set slutter Forekomsten sig nær til andre østsjællandske Bryozokalk-Forekomster som Thorslunde og Frederiksholm. Over Kalken, der gaar temmelig tæt op til Jordoverfladen, ligger et tyndt Dække af Moræneler, hvorfra enkelte »Skorstene« gaar ned i Kalken.

Derfra gik man til den store Glente høj Grusgrav i Køge-Aasen (smukke Profiler i Diluvialsand og -grus med diskordant Parallelstruktur) og videre til Yderholm Kro, hvor Frokosten indtoges; derfra gennem Skovhusvænget til de bekendte Profiler i Lellinge Grønsandskalk og til den recente Kildekalk lige Ø. for Skovhusvænget (Meddel. Dansk geol. Forening Bd. 1. Nr. 4. 1897, S. 77) og videre til Hegnetslund Teglværk, i hvis Lergrave man saa Profiler i senglaciært Ferskvandsler, samt den Grusrevle, der forbinder de to Aasbakker Paaskebjerg og Lundebakke (se D. G. U. I. R. Nr. 11, S. 225). — Derfra gik man til Herfølge, hvor man saa Profiler i Craniakalken, medens den underliggende Bryozokalk nu ikke var tilgængelig for direkte Iagttagelse, men kuu kunde studeres i de gamle Bunker ved Nedkørslen til Bruddet.

Mødet den 17. November 1919.

Hr. V. Hintzø holdt Foredrag om Naturfredning i Danmark; Foredraget er delvis trykt i DANIEL BRUUN: Danmark, Land og Folk. Bd. 1. Kbhvn. 1919, S. 209—220.

Mødet den 15. December 1919.

Erk. Sophie Petersen holdt Foredrag om et Besøg ved et islandsk Svovlleje, samt en Oversigt over den islandske Svovlbrydnings Historie. Foredraget, der var ledsaget af Lysbilleder, er trykt i »Naturens Verden« 4. Aarg. Februar 1920.

Ved Mødet foretoges en Indsamling til Fordel for de nødlidende østrigske Geologer.

Mødet den 26. Januar 1920.

Hr. K. A. Grünwall holdt Foredrag om Djupborningerne i Skåne. Foredraget vil senere blive trykt.

Mødet den 31. Januar 1920.

Hr. H. Ødum holdt et Foredrag om Fundet af et Elsdyrskellet ved Taaderup (Falster); trykt i D. G. U. IV R. Bd. 1, Nr. 11.

Derefter afholdtes

Ordinær Generalforsamling.

Efter at Dirigenten, Hr. K. Grüner, havde erklæret Generalforsamlingen for lovlig indvarslet, aflagde Form., Hr. A. Jessen,

Beretning om Foreningens Virksomhed i det forløbne Aar, hvorefter Kassereren, Hr. C. Malling, fremlagde Regnskabet, som godkendtes efter en kortvarig Diskussion om en enkelt Sums Postestering. Efter nogen Diskussion om og enkelte Anker over Redaktørens Virksomhed valgtes Hr. A. Clément til Formand, medens d'Herrer C. Malling, O. B. Bøggild og V. Nordmann samt Frk. Sophie Petersen genvalgtes til Bestyrelsesmedlemmer. D'Herrer C. Hammer og C. Ottesen genvalgtes til Revisorer.

Efter nogen Diskussion vedtoges Bestyrelsens Forslag om at forhøje Kontingentet til 6 Kr. aarlig, og i Tilslutning hertil vedtoges, at nye Medlemmer, der først i 1920 bliver danske Statsborgere, er fritagne for Kontingenti Aarene 1920 og 1921. Et Forslag om Ændringer i Lovenes § 14 forkastedes. Da Generalforsamlingen paa Grund af det ringe Antal tilstedeværende Medlemmer ikke var beslutningsdygtig, maatte ifølge § 20 en ny indkaldes.

Mødet den 14. Februar 1920.

Frk. Karen Callisen refererede nogle nye, af V. M. GOLDSCHMIDT fundne Anvendelser af norske Mineraler. Ref. er trykt i »Natures Verden« 4. Aarg. August 1920.

Derefter afholdtes

Ekstraordinær Generalforsamling.

Efter at Dirigenten, Hr. K. Grüner, havde erklæret Generalforsamlingen for lovligt indvarslet, vedtoges Bestyrelsens paa forrige Generalforsamling fremsatte Forslag om en Forhøjelse af Kontingentet til 6 Kr. Derefter diskuteredes tre indsendte Forslag til Ændring i Valgmaaden ved Bestyrelsesvalg; alle tre forkastedes.

Udenfor Dagsordenen diskuterede man Ønskeligheden af en Fortsættelse af den med Danmarks geol. Undersøgelse truffene Aftale om fælles Afhandlinger i »Meddelelserne« og i D. G. U. IV Række. Drøftelsen resulterede dog ikke i nogen endelig Beslutning.

Mødet den 8. Marts 1920.

Hr. Niels Nielsen holdt Foredrag om Jernudvinding i Jylland. Foredraget, der behandlede den forud stedfundne Jernudsmeltning af Myremalm og de endnu paaviselige Spor deraf, vil senere blive offentliggjort.

11. April 1920. Ekskursion til Københavns Sydhavn.

Deltagerne samledes Kl. 9⁰⁰ ved Langebro og spadserede derfra til Havnebasinet, hvor man studerede den under Saltvandsalluvium og Moræneler liggende »øvre« og »nedre« Craniakalk, hvis Overflade var smukt isskuret. (Se iøvrigt A. ROSENKRANTZ,

1920: Craniakalk fra Københavns Sydhavn. D. G. U. II Række Nr. 36). Med en af Hr. Havnebygmester LORENZ til Raadighed stillet Dampbaad tog man over til »Teglholmen«, hvis Havneanlæg og Udgravninger besaas.

Mødet den 12. April 1920.

Hr. Lauge Koch holdt et af Lysbilleder illustreret Foredrag om Forsøg paa en Oversigt over Grønlands Morfologi.

27. April 1920. Besøg paa »Øresund«s kemiske Fabriker.

Deltagerne samledes Kl. 2⁰⁰ paa Fabrikerne, Strandboulevard 84, hvor man besaa de forskellige Fremgangsmaader ved Rensningen af Kryolithen og Fraskillelsen af de andre i den indblandede Mineraler: Kvarts, Jernspat, Zinkblende, Blyglans m. m.

Mødet den 28. April 1920.

Hr. Morten Porsild holdt Foredrag om Vestgrønlands Kortlægning.

16. Maj 1920. Ekskursion til Skärälid och Röstånga.

Deltagerne, saavel danske som svenske (Medlemmer af Lunds geologiska fältklubb) samledes Kl. ca. 10⁰⁰ i Skärälid, hvorfra man under Ledelse af Hr. A. HÄDDING spadserede langs Randen af den mægtige Spåltedal til Kopparrhatten, idet man undervejs studerede Gnejsen. Derfra til Forekomsten af Søjlebasalt ved Rallate og videre forbi Odensjön til Röstånga, i hvis Omegn man studerede Cambrium og Silurlagene, Diabasgange, Forkastningsbreccie m. m. (se I. C. MÖBERG, 1910: Guide for the principal Silurian Districts of Scania. Geol. Fören. Stockholm. Förhandl. Bd. 32).

12.-16. Juli 1920. Ekskursion til Finse og Bergen-Eggen.

12. Juli. Ankomst til Finse Kl. ca. 4 Em. Efter et kort Ophold paa Hotellet gik man under Ledelse af Professor C. F. KOLDERUP til Sandaadal, og passerede paa Vejen den porfyragtige Finsegranit (Grundfjæld), til man ved Sandaaen kom op paa Grundfjældets Overflade, ind over hvilken Havet transgredierede i Begyndelsen af den cambro-siluriske Tid. I Fordybninger og Sprækker i denne Overflade ses det eocambriske Basalkonglomerat og »Gange« af cambrisk Sandsten med Rester af *Torellella lævigata*. Derover kommer mørk Alunfyllit (rimeligvis svarende til de sydskandinaviske cambriske Alunskifre) og graa eller grønlig, siluriske Fylliter, medens den diskordant herover liggende, af krytallinske Skifre (oprindeligt dels Eruptiver, dels Sedimenter) be-

staaende Højjældsetage mangler paa dette Sted. Tilbage til Finse, hvor man overnattede.

13. Juli. Efter en besværlig Vadning over det endnu delvis islagte Finsevand gik man gennem et Israndslandskab (Randmoræner af store Blokke, diminutive Aase af finere Materiale, smaa »Hedesletter« o. s. v.) op paa Hardangerjøklen (antagelig paany dannet efter Tape tiden) til Kongsnuten, hvor man saa Højjældsetagens foldede og stærkt skifrede krystallinske Bjergarter (Gnejs) og Granit, dækkende den siluriske Fyllitformation. Paa Tilbagevejen passeredes et spaltet og stærkt kløftet Parti af Bræens Rand. Litteratur. V. M. GOLDSCHMIDT: Ein kambrisches Konglomerat von Finse und dessen Metamorfose (Kria. Vidensk. selsk. skrifter. 1912); samme: Fører ved geologisk Ekskursion til Finse (Forhandl. 16 Skandinav. Naturforsker møde. Kria. 1916); J. REKSTAD: Fra højjældsstrøket mellem Haukeli og Hemsedalsfjeldene (Norges geol. Undersøg. 36); samme: Kurze Uebersicht über die Gletschergebiete des südlichen Norwegens (Bergens Museums Aarbok 1911). Tilbage til Hotellet, hvor Middagen indtoges; Afrejse Kl. ca. 4 til Voss. Efter Aftensmaaltidet her Ekskursion til de Ø. for Voss liggende marine Terrasser, hvoraf den højeste, Yoldia-terrassen ved Tvildemoen, ligger 82,7 m o. H. Paa Vejen, saas i Skrænterne Fyllit og højere oppe i Fjældsiderne graa Kvartsitter. Litteratur. HANS REUSCH: Voss (N. g. U. 40); HANS W. SON AHLMANN: Geomorphological studies in Norway (Geografiska Annaler I. Stockh. 1919); C. F. KOLDERUP: Bergensfeltet og tilstøtende trakter i senglacial og postglacial tid (Bergens Museums Aarbok 1907).

14. Juli. Med Toget 6⁵⁵ Fm. fra Voss til Trengereid. Un dervejs saas adskillige marine Terrasser, hvis Højde over Havet er stadig synkende ud mod Kysten. Ved Dale St. er de marine Aflejringer dækkede af Morænemateriale afsat under et nyt Fremstød af Bræerne; samtidig fandt en ny Indvandring af *Portlandia arctica* Sted, og Niveaueet skulde saaledes svare til *Portlandia*-niveaueet paa Romerikesletten. — Banen gaar forøvrigt først gennem Fyllitomraadet, senere gennem Grundfjæld, indtil man mellem Vaksdal og Trengereid træder ind i »Bergensbuernes« Felt, hvor Bjergartszonerne er ordnede bueformet uden om den SV. for Bergen liggende, kredsformede Lyderhorns-Halvø. Disse Buer er rimeligvis dannede som en eller to Synklinaler under den gamle caledoniske Fjældkædefoldning. Litt. C. F. KOLDERUP: Fjeldbygningen i strøket mellem Sørfjorden og Samnangerfjorden i Bergensfeltet (Bergens Museums Aarbok 1915). Heri findes yderligere Henvisning til Litteratur omhandlende Ruten for denne og følgende Dag. Denne Afhdl. blev af Forfatteren velvilligst uddelt til hver Deltager i Ekskursionen. Fra Trengereid spadseredes til

Aadland; undervejs kom man først op gennem et Granit- og Saussuritgabbro-Omraade, dernæst gennem stærkt pressede Skifre og foldede Fylliter, ligesom ogsaa de store Forkastninger mellem Trengereid og Langevandet iagttoges. Langs Vestsiden af denne Sø saas den pressede Kalk (Marmor) med dens mærkelige Karrenfeld-Skulptur. Videre mod Øst passerede man stejlt oprejste Lag af Konglomerat, Granit, paany stærkt presset Konglomerat med udvalsedede »Rullesten« af Granit, Gnejs, Kvartsit, Marmor, Saussuritgabbro m. m., dernæst stærkt presset Kvartsøjegnejs, Fyllit, kloritiske Skifre samt et lille Omraade Serpentin og Klæbersten. — Efter Middagen paa Aadland Hotel tog man med Automobiler tilbage til Trengereid, og derfra med Toget til Bergen, hvor man om Aftenen af Lederen var indbudt til en festlig Sammenkomst i Museets mineralogisk-geologiske Institut.

15. Juli. Med Toget til Ulven St. Paa Vejen passeredes bl. a. Grundfjældet (Ulrikkens Gnejsfelt) og Labradorstensomraadet mellem de to Silur-Buer. Paa Turen fra Ulven til Os passeredes Bjergarterne i den ydre Bue: Gabbro, Fyllit og Sandsten, presset Silurkalk med Koraller, Kvartsøjegnejs, Konglomerat og smaafoldet Hornblendeskifer. Med Motorbaad — der velvilligst var stillet til Ekskursionens Raadighed af Bergens Kommune — over til Vindenes Tglv., hvor man saa marint Ler med en Fauna, der nærmest viser hen til de nuværende Forhold i Hvide-Havet, idet man her ligesom der træffer baade *Porlandia arctica* (nederst) og *Anomia squamula* (øverst), foruden adskillige andre Mollusker. Leret er dannet under den sidste Del af Landets Sænkning i senglacial Tid og anses for samtidigt med Yoldialeret og det ældre Arcaler i Kristianiafeltet (se KOLDERUP: Bergensfeltet . . . i senglacial og postglacial tid. Bergens Mus. Aarbok. 1907, S. 85—100). Derfra til Solstrand Badehotel, hvor Middagen indtoges, og med Motorbaaden tilbage til Bergen.

16. Juli. Besøg i Bergens Museum og seismologiske Station. Derefter Ekskursion til Fløjfjældet, i hvis Fod ses Kvarts-sericit-Skifer med store Sprækker (»Niels Kliims Hule«). Paa Vejen op ad Fjældet saas Granit og pressede Skifre og Konglomerater tilhørende den indre Bue. Afsluttende Middag paa Fløjstuen, hvor Ekskursionen opløstes.

9. September 1920. Ekskursion til Udgravningerne i Københavns Frihavn.

Deltagerne samledes Kl. 3 i Aarhusgade ved Indgangen til Frihavnen og gik derfra til Udgravningerne i »Sundkrogen« i Nordhavnen, hvor der saas paleocæn Mergel med talrige Forsteninger. Hr. A. ROSENKRANTZ har omtalt Forholdene i den foreløbige Meddelelse, der er trykt som Nr. 20 i dette Hefte.